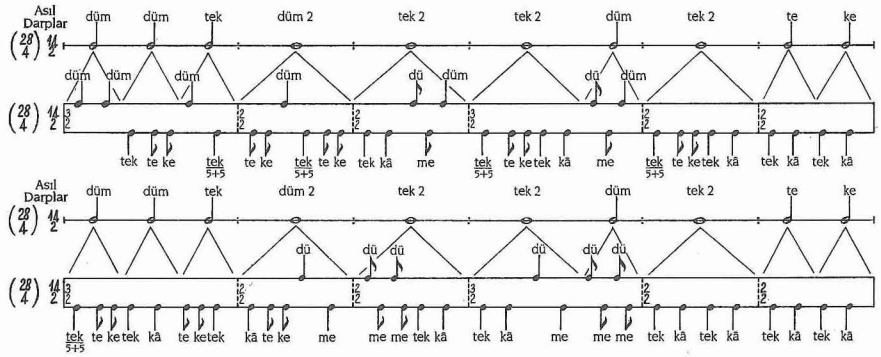

Muzaaf devr-i kebîrin şematik gösterilişi

rından meydana gelen yürüyüş esnasında mutrip heyeti tarafından o gün okunacak âyinin makamında çalınmakta olan peşrev, yürüyüş ritmine en uygun olan devr-i kebîr usulünde olurdu. Ancak kudümlerin vurduğu bu usulün velvelesi, âyîn-i şerifin üçüncü selâmında vurulan devr-i kebîrin velvelesinden farklıdır. Peşrev icrası sırasında kudümler birinci 14/2'lik için ayrı, ikinci 14/2'lik için ayrı olmak üzere değişik iki velvele vururlardı; ikinci 14/2'lik usulün velvelesi de "tek" darbı ile başlardı. Böylece âdeta iki usul birleşip tek bir usul halini alır, 14 zamanlı olması gereken usul ikiye katlanarak 28, günümüz nazarî anlayışına göre ise tekrar ikiye katlanarak 56 zamanlı bir usul haline gelmiş olurdu. Bu şekilde iki 14/2'lik, aslında 28/4'lük, fakat velveleleri farklı olan devr-i kebîr usulüne "muzaaf devr-i kebîr" adı verilmiştir. Ancak buradaki ikiye katlanmanın tamamen usulün velvelesiyle ilgili bulunduğunu, usulün aslı için söz konusu olmadığını da belirtmek gerekir.

BİBLİYOGRAFYA :

Mevlevî Âyinleri (İstanbul Konservatuvarı neşriyatı), İstanbul 1934, s. 301-303; Ezgi, *Türk Musikisi*, II, 91-102; Veli Kanık, *Türk Musikisinde Ritm Unsuru ve Nota Kaideleri*, İstanbul 1954, s. 45-47; Özkan, *TMNÜ*, s. 663-666; Rauf Yekta, *Türk Musikisi*, s. 120-121; Sadeddin Heper, "Türk Musikisinde Usuller", *MM*, sy. 346 (1978), s. 18.

İSMAİL HAKKI ÖZKAN

DEVR-i REVÂN

(دور روان)

Türk mûsikisi usullerinden.

Mevlevî âyinlerinde çok kullanıldığından âdeta Mevlevî mûsikisinin karakteristik bir ritmi durumuna geldiği için "Mevlevî devr-i revânı" ve "âyin devr-i revânı" adlarıyla da anılır. Türk mûsikisinde kullanılan on dört zamanlı yegâne usul olup altı vuruşludur. Bir semâi, bir sofyan ve yine bir semâi, bir sofyanın bir araya gelmesinden, diğer bir ifadeyle iki devr-i hindî usulünün birbirine eklenmesinden meydana gelmiştir. Mevlevî âyinlerinde velveleli şekli kullanılır. 14/8'lik birinci ve 14/4'lük ikinci mertebeleri varsa da birinci mertebesi daha çok kullanılmıştır:

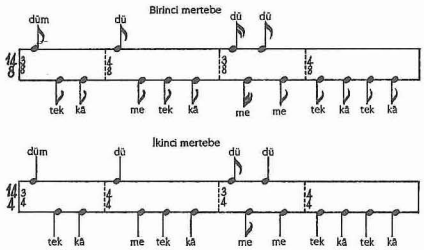

Devr-i revânın kudümle velveleli vuruluşları da şöyledir:

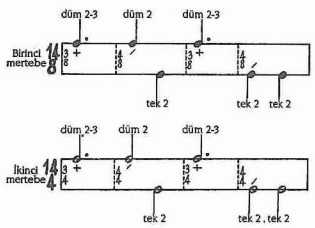

Velveleli haliyle daha ziyade Mevlevî âyinlerinin birinci selâmlarında kullanılan bu usulle az sayıda peşrev, kâr, beste, şarkı, tevşîh ve ilâhinin ölçüldüğü de görülmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ezgi, *Türk Musikisi*, II, 31-32; Arel, *Türk Musikisi*, s. 117; Özkan, *TMNÜ*, s. 639-640; Rauf Yekta, *Türk Musikisi*, s. 119-120; Sadeddin Heper, "Türk Musikisinde Usuller", *MM*, sy. 345 (1978), s. 13.

İSMAİL HAKKI ÖZKAN

DEVR-i TÛRAN

(دور توران)

Türk mûsikisi usullerinden.

"Turan devri, ölçüsü, Türkler'e ait usul" anlamına gelen bu tabir, yedi zamanlı ve üç vuruşlu bir küçük usulün adıdır. "Mandıra" olarak da anılır. Bir sofyan ile bir semâinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Buna göre devr-i tûran usulü devr-i hindî usulünün tam tersi bir yapıya sahiptir. 7/8'lik mertebesi kullanılmıştır. Ancak devr-i tûran yürük bir usul olduğundan bu usuldeki eserler nota yazımında her ne kadar 7/8'lik mertebe ile gösterilirse de hareket bakımından 7/16'lık gidişe daha yakındır. Usulün şematik gösterilişi şöyledir:

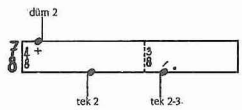

Halk mûsikisinde çok kullanılan bu usulle türkü, oyun havası, köçekçe gibi formlar ölçülmüştür. Ayrıca bazı klasik olmayan saz semâilerinin dördüncü hânelerinde kullanıldığı da görülmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ezgi, *Türk Musikisi*, II, 29-31; Arel, *Türk Musikisi*, s. 95; Özkan, *TMNÜ*, s. 585-587; Rauf Yekta, *Türk Musikisi*, s. 107.

İSMAİL HAKKI ÖZKAN

DEVR-i VELEDÎ

(دور ولدی)

Mevlevî âyini sırasında postnişin ve semâzenlerin semâhâneyi üç defa dolaşmalarına verilen ad (bk. MEVLEVÎ ÂYİNİ).

DEVRAK

(دورق)

İran'ın Hûzistan bölgesinde tarihî bir şehir.

Adını Farsça Derâk'tan alan Devrak, Ortaçağ'da Devrakulfürs ve bazan da sadece Medine adlarıyla anılmıştır. Devrak vaktiyle Âzer, Âcem, Mîrâkıyân, Mîrâsiyân gibi şehirleri de içine alan ve aynı adı taşıyan bir idarî bölgenin merkeziydi. Bu idarî bölge daha sonra Sürrak adıyla anılmıştır (Taberî, IV, 77). Hz. Ömer